

**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“**

**ФАКУЛТЕТ „МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА И
АДМИНИСТРАЦИЯ“**

КАТЕДРА „ИКОНОМИКА“

Якоб Руб

**„ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА НАМАЛЯВАНЕ
НА ЩЕТИТЕ ОТ ВИРУС COVID-19.
ФУТУРИСТИЧЕН ХИБРИДЕН ИКОНОМИЧЕСКИ
ПОДХОД: НА ПРИМЕРА НА ИЗРАЕЛ“**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд
за придобиване на образователна и научна степен „доктор“
Професионално направление 3.8 „Икономика“
Докторска програма „Световно стопанство и
международни икономически отношения“

**Научен ръководител:
Проф. д-р Емил Панушев**

Варна, 2022

**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“**

**ФАКУЛТЕТ „МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА И
АДМИНИСТРАЦИЯ“**

КАТЕДРА „ИКОНОМИКА“

Якоб Руб

**„ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА НАМАЛЯВАНЕ
НА ЩЕТИТЕ ОТ ВИРУС COVID-19.
ФУТУРИСТИЧЕН ХИБРИДЕН ИКОНОМИЧЕСКИ
ПОДХОД: НА ПРИМЕРА НА ИЗРАЕЛ“**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд
за придобиване на образователна и научна степен „доктор“
Професионално направление 3.8 „Икономика“
Докторска програма „Световно стопанство и
международни икономически отношения“

**Научен ръководител:
Проф. д-р Емил Панушев**

**Рецензенти:
доц. д-р Николина Грозева
проф. д-р Искра Христова-Балканска**

Варна, 2022

Дисертационният труд е с обем 165 страници, организиран в увод, три глави, заключение и списък на използваната литература. Текстът включва 28 фигури и 9 таблици.

Списъкът на използваната литература включва обхваща 213 заглавия.

Дисертационният труд е обсъден от катедра „Икономика“ и е насочен за защита пред научно жури.

Изследванията по дисертационния труд са извършвани във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“.

Публичната защита ще се проведе на открито заседание на научното жури на 27.01.2023 г. от 10:00 ч. в Заседателната зала на Ректората на ВСУ „Черноризец Храбър“.

Материалите по защитата са достъпни в кабинет 204 във ВСУ „Черноризец Храбър“ и на сайта www.vfu.bg, раздел „Докторантура“.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Изборът на изследователски актуални въпроси от автора на изследването произтича от предизвикателството и желанието да се създаде и разработи нов инструмент за управление, за справяне с щетите от феномена пандемии като пандемията от COVID 19. Това означава да се създаде процес на намаляване и противодействие на икономическите щети на страните от пандемията от COVID-19. Необходимо е да се осигури ново качество на работа чрез формулиране и предлагане на модерен и иновативен подход за намаляване на икономическите щети във времена на явлението COVID-19. Проявява се в авторска воля за създаване и демонстриране на автентична теория. Тази автентична теория трябва да е в състояние да обясни и оцени валиден метод за прогнозиране на склонността на страната да създаде сътрудничество на ниво местни, регионални и глобални пространства.

Изследователска област: настоящото проучване се фокусира върху областта на основните икономически аспекти за укрепване и надграждане на икономиката и националната сигурност на страната, за да се ограничат щетите от коронавирусната пандемия.

Докторската дисертация цели да формулира и предложи модерен и иновативен подход за намаляване на икономическите щети от феномена COVID-19, изразяващ се в създаване и демонстриране на автентична теория, способна да обясни и оцени валиден метод за прогнозиране и създаване на сътрудничество на ниво местни, регионални и глобални пространства. Всичко това може да се постигне чрез икономически и здравни тестове, като неразделна част от процеса на намаляване и

противодействие на икономическите щети от коронавирусната пандемия върху страните.

Цели: да демонстрира уместността на „Големите пет икономически аспекта за намаляване на световните щети в теорията на пандемичната криза“. Да се обясни теорията чрез идентифициране на интензитета на 8 икономически основни фактора (работна сила, брутен вътрешен продукт, БВП на глава от населението, фискален баланс, дълг, инвестиции, платежен баланс: текуща сметка и общи резерви, индекс на човешкото развитие), характерни особености и влияние върху рационалното съвременно икономическо възприятие, като основна обяснителна теория на съвременната икономика; за изпълнение на модела Щ.А.Н.И на икономическата методологична пентаграма на Големите пет (щети, аспекти, намаляване, икономика), който поддържа местни, регионални и глобални пространства. Състои се от оптимални и ефективни параметри според „Големите пет икономически аспекта“: икономически, регионални, международни, хуманитарни, пречки (включително възможности). Ние демонстрираме уместността на теорията на модела Щ.А.Н.И, която включва три необходими елемента от реалността, и която играе решаваща роля:

А) Концепцията за екосистема - икономическа система, която включва различни фактори, поддържащи взаимовръзки и взаимозависимост. Всичко е свързано с всичко и всеки фактор е свързан с друг фактор.

Б) Разбирането за промяна и постоянната промяна – реалността, в която една държава работи и функционира, се променя постоянно. В настоящата ера на глобализация, мрежи и технологии, промените са няколко пъти по-бързи и непредвидими. Те са единствената постоянна променлива в уравнението и за да запазят икономическото

ниво и да растат, държавните лидери трябва да се справят с промените и съответно да надградят реакциите. Предизвикателството пред една държава е да прави непрекъснати адаптации във връзка със световните промени. Глобалните и регионални събития на всяка страна са представени от тези елементи на стратегическа среда:

1) ескалация на напрежението между големите световни сили – Съединените щати, Русия, Китай и дори Европа, се повиши през последните години;

2) постоянна слабост на регионалните държави;

3) отслабеното състояние на световната икономика и др.;

В) множественост на реалностите. Една от централните характеристики на постмодерния свят е мултиреалността. Множеството реалности се отнася до много реалности, които съществуват едновременно, физически и виртуално.

Научна новост на изследването и оригиналност на получените резултати. Настоящото научно изследване представлява едно от първите систематични изследвания в областта на икономическата наука, което е посветено на най-спорните въпроси за намаляване на щетите от коронавирусната пандемия чрез:

а) анализиране на страните в регионални и глобални зони като основни държави (регион 1: Азия. Южна Азия управлява по-голямата част от Индийския субконтинент, Индия е 7-ата по големина страна в света по територия и втора в света по население. Регион 2: Балканите, Югоизточна Европа. Кипър не е част от региона, но е близък до него в културно отношение, а също така е важна част от историята (гръцко-турския конфликт). Регион 3: държави, включени в разширеното определение за Близък изток (в културно отношение) и Северна Африка;

б) чрез сравняване на здравните и икономическите основни фактори;

в) чрез внедряване и надграждане на концепцията за теориите за сътрудничество. Това е най-уместният догматичен подход при прогнозиране и обяснение на икономическата борба срещу всеки вирус, който се появява и винаги води до голяма локална, регионална и глобална криза.

Основният научен проблем е решен.

Демонстрация на „теорията на петте големи икономически аспекта за намаляване на световните щети от вируса COVID-19“, за да се използва като валиден и автентичен метод за прогнозиране и намаляване на икономическите щети от коронавируса. Икономическата наука е свързана с някои изчерпателни обяснения от науката за здравето и медицината, политическите науки, философията, историята, географията и др.

Теоретичното значение и практическата стойност на изследването се изразява в: систематизиране на научните подходи отнасящи се до феномена икономика в условията на пандемична криза; натрупване на последователна теоретична и емпирична основа, за да се конструира и развие иновативен икономически философски подход в областта на намаляване на щетите от явлението икономическа пандемична криза; изясняване на най-новите перспективи на развитието на икономическата наука в сферата на справяне с пандемичната криза от 2020 г. и др.

Методология на научното изследване.

Изследователската настройка (изследователския ред) е проектирана да позволи ефективно проучване на хипотезите, извлечени от контекста на променливите на модела. Темите в този раздел включват изследователска популация и метод за събиране и обработка на данни,

включващи планиране на изследването и инструменти за изследване.

Според теоретичния подход, на който се основава изследователският модел, икономическите щети след коронавирус кризата са проблем, свързан с поведението и начинът на действие на правителствата и организациите в съвременния хетерогенен свят като глобално село. Всяка природна или човешка опасност засяга икономическите аспекти и нивото на националната сигурност на всяка страна на местно, регионално и глобално ниво.

Ключови думи: Укрепване и надграждане на икономиката; националната сигурност на страната; справяне с икономическите щети от коронавирус пандемията; основни икономически фактори; регионални и глобални теории за сътрудничество в международните отношения; препятствия и възможности; здравни фактори в съответствие с коронавирус пандемията; хуманитарни дейности; икономически и методологичен модел на Пентаграма Щ.А.Н.И за големите пет.

За да получим необходимите, достатъчни заключения относно идентифицирането на интензивността на ефективните компоненти и фактори за подобряване на щетите от COVID-19, ние създадохме новия модел на Пентаграма на големите пет като основна обяснителна ефективна практика на икономическо решение за справяне с щетите от COVID-19.

Поради необходимостта от преформулиране на икономическата доктрина на Израел (според Националната сигурност) избрахме три основни регионални и глобални зони, за да осветлим параметрите, които биха подпомогнали новия Щ.А.Н.И МОДЕЛ на големите пет икономически аспекта за намаляване на щетите от коронавирус пандемията. Моделът на Пентаграма е иновативен и водещ модел в областта на укрепване на

икономическата устойчивост. Затова ние избрахме 1) една световна сила като Индия от Азия; 2) Балканската зона, като силен вариант за повишаване на националната сигурност на Израел; 3) Зоната на Източна и Северна Африка (държави, които са включени в разширената дефиниция за Близкия изток в културно отношение, като Мароко).

Редица съображения са довели до избора на настоящия метод на изследване. Тези съображения доведоха до представяне на ефективни резултати, реализацията на които е възможно да надгради израелската икономика, както и тази на други страни, след щетите от коронавирус пандемията.

Изследователската рамка е сравнителна с избрани 14 държави от различни региони на света: Азия, Балканите, Близкия изток и Северна Африка (държави, които са включени в разширената дефиниция за Близкия изток в културно отношение), които сравняваме с Израел. Размерът на настоящата изследвана популация се възприема като достатъчен за провеждане на първото по рода си проучване, като Израел е тестовия случай.

По време на проучването направихме анализ на това как се справят държавите със здравните щети от коронавирус пандемията и сравнителен анализ на 8 водещи критерия за израелската икономика, в сравнение с икономиките на 14-те държави, за които беше установено, че са подходящи. Всичко това, за да се подобри икономическото състояние на Израел като елемент от националната сигурност след щетите от коронавирус пандемията.

Изследователски инструментариум: Качествени и количествени проучвания и статии, които са проведени на базата на регионални и глобални пространства по света, базирани на научни източници в областта на медицината,

социологията, психологията, икономиката, политическите науки, националната сигурност, режимите, международните отношения, географията и др.

Методи на изследванията

Икономическото пространство е основен фактор за националната сигурност на всяка държава и е "общо понятие". Методи за обработка на изследванията:

А) Създаване на 8 основни икономически фактора за подобряване на икономическото положение на Израел и трите регионални и глобални зони.

Б) Създаване на изследователски сравнителни резултати (в областта здраве) по отношение на успеха на 15 държави, справящи се с пандемията от COVID-19 (към 2 май 2021 г.).

- Сравняване доколко страните, участващи в изследването имат успех при справяне с пандемията от COVID-19 (към 2 май 2021 г.), за да се подобри икономическото състояние на Израел и трите регионални и глобални зони. Анализ на индекса на ефективност на Израел и регионални и глобални зони според изследователската популация.
- Контролна група на индекса на ефективност при пандемия COVID-19. Проучването обхваща повече от 100 държави с публично достъпни данни за COVID-19, налични към 13 март 2021 г.

В) Създаване на сравнителни резултати на икономическите параметри на изследваните страни.

Г) Индекс на просперитета, чиято основа е 104 различни променливи, за да се подчертаят силните и слабите страни на нациите, за да се определят икономическите избори, които трябва да се направят - богатство, икономически растеж, качество на живот, здраве, образование и лично благополучие.

Ограничения на изследването: Работа Едно ограничение на настоящото изследване произтича от факта, че ние сме само в началото и сме обект на свят, който се променя редовно и често (постоянни промени). Следователно факторите на модела трябва да се актуализират редовно. Моделът се подчинява на факта, че всеки фактор в модела е свързан с друг фактор (екосистема). Трудният проблем е наличието на много процеси и ситуации (множество реалности). Всичко това изисква управлението и контрола на всяка държава, за да адаптира теоретичния модел към реалността на място.

Друго ограничение на модела е фактът, че той се занимава предимно с развиващи се страни. Поведението на развитите страни в контекста на управлението на епидемиите и намаляването на щетите, които причиняват, зависи много от развитите страни, които са най-големият източник на ресурси, които трябва да помогнат на развиващите се страни.

II. ОБЕМ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Структурата на дисертационния труд включва: Въведение; 3 глави; общи изводи и препоръки; библиография от 213 заглавия; 200 текстови страници, 3 приложения.

Съдържанието на дисертационния труд включва:

Глава I: *НАУЧЕН КОНТЕКСТ В ОБЛАСТТА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО НА ИКОНОМИЧЕСКАТА КРИЗА ПОРАДИ ПАНДЕМИЯТА С COVID-19:*

1.1 Научна основа в изследователската област на пандемии/вируси

1.2 Научна основа в изследователската област Икономически теории в общ план

1.3 Научна основа в изследователската област на пандемии от голям мащаб, които имат опустошителни ефекти/въздействие върху световните икономики

1.4 Научна основа в изследователската област на международните отношения, която се фокусира върху COVID-19

Глава 2 „ФЕНОМЕНЪТ КОВИД-19 В ИЗРАЕЛ: ИКОНОМИЧЕСКА КРИЗА – ВЪЗДЕЙСТВИЕ И ИКОНОМИЧЕСКИ ПОЛИТИКИ“ включва няколко въпроса:

2.1 Кумулативните щети за израелската икономика след избухването на кризата с COVID-19 са умерени в сравнение с повечето развити страни.

2.2 Решения за кризата с COVID-19 в Израел.

Глава 3 „НАМАЛЯВАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ЩЕТИ ОТ ПАНДЕМИЯТА COVID-19 ЧРЕЗ СЪТРУДНИЧЕСТВОТО ЗА НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ МЕЖДУ ИЗРАЕЛ И ДРУГИ СТРАНИ“ включва следните въпроси:

3.1 Изследователска и концептуална рамка

3.2 Изследователски масив

3.3 Емпирично откритие

3.4 Поглед към Израел през 2021 г. – области за развитие, регионална и международна маркетингова дейност, включително хуманитарна дейност

III. СИНТЕЗИРАНО ИЗЛОЖЕНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Глава I: *НАУЧЕН КОНТЕКСТ В ОБЛАСТТА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО НА ИКОНОМИЧЕСКАТА КРИЗА ПОРАДИ ПАНДЕМИЯТА С COVID-19*

От гледна точка на автора отсъства полето за възприемане и дефиниране на явленията – ПОЛЕ НА ИКОНОМИЧЕСКА КРИЗА. В границите на настоящото изследване феноменът на икономическата ситуация е важен фактор в науката за националната сигурност, който ще бъде обяснен чрез теории, възприети в съвременната икономическа наука и науката за националната сигурност.

Въздействие, в резултат на бъдещи епидемии и пандемии. Проф. Пасиг (2020) от университета Бар-Илан в Израел твърди, че „се очаква да имаме пет до шест вълни и ролята на правителството ще бъде да направи всичко възможно, за да може те да са на по-голяма дистанция една от друга, за да се стабилизира икономиката и да се успокои населението. Степента на заразяване ще се повишава и намалява до лятото на 2022 г. и едва през 2025 г. ще има значителен спад на вируса." (Пасиг, 2020 г.).

Кочкодин (2020) твърди, че всичко, което знаем за съвременната икономика, може да е грешно. Икономистите са атакувани колективно поради неуспехите си в прогнозирането или обясняването на икономическите събития.

МакДермът (2001, стр.15,17) превежда доводи, че проблемът е в икономическите модели, които не успяват да предскажат как хората действително се държат. Математическите изчисления са погрешни, поради факта, че това, което можем да очакваме има малка прилика с това, което повечето хора преживяват. Хората рутинно отхвърлят залозите победа и загуба, тъй като разбират, че крайният резултат не е добър. Според теорията на перспективите, хората са склонни да избягват риска в областта на печалбите или когато нещата вървят добре, и са склонни да рискуват, когато губят, като например, когато лидерът е в криза. Теорията на перспективите е теория за вземане на решения при рискови ситуации.

Решенията стават особено предизвикателни в условията на несигурност. Полезността е стойността, която индивидът придава на даден резултат. По тази причина изчисленията са субективни.

Според мнението на Канеман и Тверски (1981, стр. 453-458), хората не са наясно с алтернативните рамки и привлекателността на опциите, когато са изправени пред проблем с решението. Хората с определено предпочитание може да вземат различно решение в различна рамка на същия проблем.

Ние сме съгласни със заключението, формулирано от Канеман и Тверски (1973, стр. 207-232; 1974, стр. 1124-1131), че решенията не са непременно рационални. Събирането на информация понякога се извършва по непълен начин и анализът на данните се извършва субективно. Проблемът е в същността на психологическите процеси, които са в основата на вземането на човешки решения.

Амадео (2020) твърди, че глобалните разходи за инфекциозни заболявания като пандемията от COVID-19 нарастват, тъй като светът става по-финансово интегриран, поради урбанизацията, масовата миграция и международната търговия, докато доставката на стоки от засегнатите райони може да бъде застрашена.

В резултат на щателния анализ на чуждестранната и национална научна литература, авторът достига до следните изводи:

Текущото проучване се опитва да създаде поцялостна картина на икономическите кризи, дължащи се на коронавирус пандемията, като важна част от националната сигурност. Изследователят е силно убеден, че важноста на текущото академично изследване на феномена за намаляване на икономическите щети от коронавирус пандемията е в това, че се анализират

интересите на страната, регионалните и глобални интереси, които биха могли да намалят ефектите на държавните, икономически и социални щети поради пандемията от COVID-19.

Заклучения:

- 1) Беше демонстрирано, че дори едно изследване да е на тема икономическа наука, сложният характер на националната сигурност изисква внимание към множество различни дисциплини. Икономическата наука се нуждае от някои изчерпателни обяснения от науката за здравето и медицината, политическите науки, психологията и социологията, а също така и от философията, историята, социологията, правото, управленските науки и комуникациите. Тези теории започват да навлизат в икономиката като част от изследването на националната сигурност, идентифицирайки характеристики, които биха могли да повлияят на икономическото поведение на държавата, като включват: 1) подход на рационален и ирационален избор в икономиката; 2) концепцията за нуждите на хората и безопасността на нацията в социологията; 3) понятието международни отношения; 4) концепцията за философия в политологията, по отношение на теорията и парадигмата на глобалното сътрудничество; 5) правосъдие и управление; 6) демократична теория и икономически институции; 7) модели на социалната икономика; 7) големи исторически пандемии; 8) емпирична литература за COVID-19 и здравето; 9) икономическа съвременна фискална теория и парична теория; 10) икономическа теория със здравен епидемиологичен модел; 11) теории за благосъстоянието.

2) Икономистите са атакувани колективно на професионално ниво поради неуспехите си в прогнозирането или обяснението на икономическите събития, както и поради неуспехите си да обяснят съвременната парична теория. Икономическите модели предполагат нещо, наречено „ергодичност“. Това означава, че средната стойност на всички възможни резултати от дадена ситуация предсказва как който и да е човек може да премине през нея. По-често обаче това не е така. Ето защо три века икономическа мисъл се нуждае от прекрояване на разбирането в области като управление на риска и използване на поведенческата икономика за борба с COVID-19. По отношение на научната област беше отбелязано, че в повечето случаи, когато използваме подхода за национална сигурност при изучаване на икономиката, отсъства тази област, която трябва да се занимава с възприемане и дефиниране на феномените на съвременната икономика, които трябва да се справят с пандемии. Всички тези качествени изследвания третираат проблеми, които са пряко свързани с настоящите научни изследвания; въпреки това нито едно от тях не покрива по пълен начин областта на текущото изследване. Изследователите в областта на икономиката се занимават, например, с въпроси от дефинирането на фискални и парични области. Някои от тях се занимават със специфични проблеми на финансите, международното сътрудничество, икономически ситуации и др. Установено е, че изследването на „Икономика при пандемични кризи“ има различни обяснителни подходи в икономическата наука. Като такава, то се

характеризира с разнообразие от теории, методи и нива на анализ. Липсва емпирична литература, поради ограничени макроикономически теории, като несигурност на икономическата политика, икономическа политика по отношение на институционален статут и възможна промяна, икономически теории за регулиране, икономически теории и реалност при финансови кризи, демократична теория и икономически институции, съвременни монетарни/фискални теории, модели на социалната икономика, финансови кризи-глобална икономическа и финансова система.

- 3) Беше показано, че има значителна литература относно възприемането на икономическите кризи, но инструментите са неточни и все още генерират редица грешки. Освен това инструментите нямат цялостната способност да се справят с големи пандемии като COVID-19. Областта на икономическото поведение при кризи (като част от системата/гледната точка на националната сигурност) с постмодерни аспекти на възприемане и бързите промени в икономическите ситуации изисква внимание към оптимални различни дисциплини на количествен и качествен модел, за търсене на оптимално сътрудничество между Израел и други страни на регионална основа. Необходимо е да се обърне внимание на различни държави и различни дисциплини, като се имат предвид настоящите икономически ситуации, като пандемични кризи, които се свързват с концепциите за национална сигурност, както и с въпроси, свързани с така наречената пост-истина, манипулиране на общественото мнение, несигурността в здравното пространство и др.

- 4) Изследователят вярва, че докато много икономически теории за справяне с пандемични кризи са яростно оспорвани, обикновено е неуместно да се разглеждат като съперници на някаква универсална истина за световната икономическа политика. По-скоро всяка от тях се основава на определени предположения и епистемологии, ограничени за точно определени условия и преследва своя собствена аналитична цел. Докато различни теории могат да доведат до повече или по-малко убедителни заключения относно икономическите решения и пандемичните кризи, никоя не е окончателно „правилна“ или „грешна“. По-скоро всяка притежава някои инструменти, които могат да бъдат полезни на студентите по икономика при изследване и анализиране на богати, многопричинни явления, в съвременните (актуални) концепции за предизвикателствата на националната сигурност на 21-ви век от икономически аспекти, като например здравната криза, последствие от коронавирус пандемията.
- 5) Беше демонстрирано, че справянето с икономическото възприемане по време на кризи като например здравни пандемии, трябва да изисква повече от разбиране на проблемите. Макар и да е по-малко очевидна, може би още по-голяма опасност се крие в сложните разлики между нуждите от правенето на икономическа политика и тези на чистото изследване. Характерът на голяма част от работата в икономическото пространство в областта на националната сигурност, който е предизвикателство-отговор може да е отслабил ангажимента на изследователите към чистото изследване. Изискването е интелектуалецът, който

фокусира таланта си върху намирането на решения на неотложни и непосредствени проблеми от политиката, неизбежно да отклони вниманието си от работата по по-дългосрочните, по-фундаментални въпроси, които осигуряват основата за бъдещ прогрес. Именно тази комбинация от наука и политика, с всичките ѝ присъщи опасности и обещания, изглежда осигурява бъдещия растеж на държавната икономика във времена на справяне с големи здравни пандемии като COVID-19.

- 6) Установено е, че за да се оценят икономическите и разпределителните ефекти на макроикономическите сътресения и политики, трябва да се симулира макро-микро рамка по отношение на теорията за сътрудничество от опит и в бъдеще. Теорията за глобалното сътрудничество е несигурна. Изследователят смята, че определянето на икономическата сигурност на държавата само във фискално и/или монетарно отношение е твърде тясно. Дефиницията на икономически елементи за справяне с пандемията от COVID-19 например трябва да включва области като здравеопазване, социална сфера, психология на рационално/ирационално вземане на решения, качество на живот, политика и др. Границите не са твърде широка. Правилното отношение е възприемането принципите за поведение на постмодерната школа, като се вземе за основа опита от минали икономически кризи.
- 7) Настоящото научно изследване ще бъде насочено към областта на израелското национално икономическо възприятие; по-специално, то ще се основава на принципите на „училище извън кутията“, което е макроикономическа политика на

икономиката на пандемията от COVID-19. Конвенционалните макроикономически политики не могат да бъдат ограничени само до конвенционални мерки. Критичното мислене е ключовата гледна точка на местните, регионалните и глобалните аспекти на държавната икономика за подобряване на националната сигурност, докато елементите на социално-икономическите субекти и аспектите на бъдещите пречки се считат следователно за ядрото на икономическото доказателство за прилагането на нашия нов модел според прогнозата за дългосрочното влияние на пандемията от COVID-19 върху световната икономическа ситуация.

- 8) В резултат, тези препоръки включват необходимостта от по-количествени изследвания, за подобряване на икономическото положение на Израел и като цяло за подобряване на съвременната икономическа практика. Основният въпрос е да се намалят икономическите щети, в резултат от кризата с пандемията от COVID-19. Предложен е футуристичен хибриден икономически подход в случая на Израел (и като цяло).

Следователно тези заключения проправят пътя към следващата глава за изследване на феномена COVID-19 в Израел. Това означава да се направи мултидисциплинарно обяснение на въздействието на икономическата криза според държавните икономически политики.

Глава 2 „ФЕНОМЕНЪТ КОВИД-19 В ИЗРАЕЛ: ИКОНОМИЧЕСКА КРИЗА – ВЪЗДЕЙСТВИЕ И ИКОНОМИЧЕСКИ ПОЛИТИКИ“ включва няколко въпроса:

2.1. Кумулативните щети за израелската икономика след избухването на кризата с COVID-19 са умерени в сравнение с най-развитите - криза, която се случва веднъж на сто години, голямо сътресение, предизвикано от вирусна пандемия, удари световната икономика през 2020 г. Несигурност и паника парализираха повечето икономически дейности, както в развитите, така и в развиващите се икономики. Неравенството в доходите и богатството се увеличи рязко, както и броят на хората, живеещи в бедност. Правителствата по света реагираха бързо чрез пакети от фискални и монетарни стимули, които бързо бяха въведени, за да спасят икономиката. В резултат от кризата, обаче, се стигна до труден избор между спасяване на животи и спасяване на средства за препитание, между бързина на доставка и ефективност, между краткосрочни разходи и дългосрочни въздействия. Установи се, че трябва да се осигурят предпазни мерки и гъвкавост за бъдещо устойчиво развитие при кризи, като се насърчава приобщаващ и справедлив растеж, намаляване на неравенството и повишаване на екологичната устойчивост. Дългосрочните въздействия върху заетостта, производителността и потенциалната продукция са неизвестни. Фискалните стимули предотвратиха пълен икономически колапс и подкрепиха доходите на милиони домакинства. Въпреки това не е ясно, дали тези мерки ще стимулират дългосрочните инвестиции и ще създадат нови работни места. Освен това инвестициите във физически и човешки капитал могат да гарантират, че световната икономика вероятно ще се приспособи към по-ниска траектория на растеж (Световна икономическа ситуация и перспективи, 2021 г.).

Флуг (2020), който до последните две години беше управител на Банката на Израел, твърди, че когато държавата е навлязла в коронавирусната пандемия е била в

силна икономическа позиция. Първите ограничителни мерки, предприети от израелските власти, бяха следните: поради съображения за сигурност Израел затвори границите си, наложи 14-дневна карантина, повечето търговски обекти, училища, ресторанти, театри и музеи бяха затворени. Икономическите резултати - рязък спад в стойността на всички финансови активи и съответно спад в частното потребление и инвестициите. Броят на безработните се очаква да скочи от около 157 000 през 2019 г. до около половин милион. През ноември 2020 г. броят на безработните е около един милион души. Израелската икономика навлезе в кризата с COVID-19 в сравнително добро и гъвкаво състояние, с публичен дълг от 60% от БВП, с излишък в текущата сметка на платежния баланс с разумен растеж, големи валутни резерви и нивото на безработица беше ниско, а заетостта висока.

Разрешение. Лубел, Койен, Шеер (2022) твърдят, че правителството на Израел е отделило 100 милиарда шекела (29 милиарда долара) за мерки, включително помощ за предприятия, чиито приходи са намалели с най-малко с 25% поради пандемията.

Ариел (2021) твърди, че икономиката на Израел през 2020 г. е оцетена по-малко, отколкото Организацията за икономическо сътрудничество и развитие. По отношение на света ситуацията е добра - в развитите страни БВП се сви средно с 5,9% (спрямо 4,1% в Израел) и това е цената в страните, които „победиха коронавируса“. Личното потребление също е намаляло. Общите текущи разходи в правителствения сектор са се увеличили с 14,4% през 2020 г. и това се дължи на извънредните разходи, направени от правителството след кризата с коронавируса, като например за медицински консумативи, плащания за отпуск, безвъзмездни средства за бизнеса и самостоятелно заетите лица, болници и помощи за социално осигуряване

(безвъзмездни средства на граждани, помощи за Пасха и помощи за продължителна безработица). Разходите за публично потребление, които съставляват 57,9% от общите текущи разходи на сектор „Държавно управление“, се увеличават с 5,1% по текущи цени (2,9% по постоянни цени). Общият баланс на сектор „Държавно управление“, получен като обобщение на баланса в текущата сметка и балансът в капиталовата сметка (включително капиталови приходи и разходи и трансакции, свързани с инвестиции в нефинансови активи), възлизат на дефицит от 11,2% от БВП през 2020 г. в сравнение с 3,9% през 2019 г. (Ариел, 2021 г.).

Според изследователя най-важното, с което трябва да се занимаваме във връзка с кризата с COVID-19, е общественото здраве, а не да имаме съображения за икономически разходи. Има големи разлики между минали кризи и настоящата криза.

Парични инструменти в Израел. Подпомагането на валутния пазар беше осигурено чрез търгове на финансовите пазари. Освен това банковият надзорник обяви редица улеснения за банките и широката общественост. Банката на Израел намали лихвения процент от 0,25% на 0,1%. Имаше избягване на недостиг на ликвидност и съдействие за стабилизиране на пазарите. Има поток от ликвидност към вътрешния пазар на облигации в редица програми за закупуване на държавни облигации, с цел облекчаване на кредитните условия в икономиката и подкрепа на икономическата активност и стабилност.

Инструментите на фискалната политика. Инструментите на фискалната политика в настоящата криза са предназначени да увеличат бюджета в различни министерства, които се справят с кризата, да осигурят помощ за паричния поток и да сведат до минимум щетите:

в домакинства, където изкарващите прехраната не работят временно или постоянно след кризата в различни фирми. Целта е да се намалят вредите за бизнеса и самостоятелно заетите работници чрез различни средства, като финансови решения за големи предприятия, подпомагане на бизнеса, данъчно приспадане, отлагане или намаляване на данъчни плащания. Отсрочени плащания на ДДС, социално осигуряване, електричество, вода и др. на стойност милиард шекела, авансови държавни плащания към доставчици, безвъзмездни средства и гаранции на правителството за заеми към доставчици, инвестиционни фондове: в размер на 5,4 млрд. шекела. Високотехнологични решения за финансиране: 5,1 милиарда шекела. В тази област Israel Innovation Authority ще работи в няколко направления, ускорявайки инфраструктурни проекти за 1,1 милиарда шекела. Тази стъпка включва бързо насърчаване на инфраструктурата и проекти в областта на строителството и транспорта, подобряване на обслужването на гражданите чрез цифровизация за сумата от 300 милиона шекела (Каплински & Тзадик, 2020).

Бафман (2021) твърди, че кумулативните щети върху БВП на Израел след избухването на кризата с COVID-19 са умерени, в сравнение с повечето развити страни.

Шамир (2021 г.) от отдела по макроикономика, Дискаунт Банк в Израел твърди, че 2020 г. е била година на почти безпрецедентна ефективност на израелската икономика. БВП на бизнеса се е свил с 5% през 2020 г. Общото работно време е намалено с 12%. Това е значително рационализиране на компаниите. Това означава увеличение от 6,6% на производителността на труда и спад от около 2,0% на БВП през 2020 г., значително различно от предварителните оценки,

преобладаващи в икономиката (4% -5%). По-голямата част от спада на БВП се дължи на факта, че частното потребление, което е основен двигател на растежа през последните години, се е свило с около 3,9%. Освен това имаше спад на инвестициите в икономиката и в жилищното строителство и стагнация на износа, заедно с рязък спад на вноса (Шамир, 2021).

Феноменът COVID-19 в Израел е повлиян от въздействието на световната икономическа криза. Затова ще направим кратък преглед, преди да анализираме икономическото въздействие върху Израел.

Загубите на продукция през 2020 г. са малко по-високи за страните с високи доходи. Всъщност много разходи, свързани с COVID, ще бъдат дълготрайни (Леви Иеяти & Филипини, 2021 г.).

Оксера (2020) твърди, по отношение на глобалните макроикономически тенденции, които причиниха щети и големи разходи в света, че пандемията е нарушила пазарите на труда в световен мащаб; стигнало се е до големи рискове за финансовата стабилност; недостатъчна намеса в икономическата политика; пандемията е засегнала непропорционално жените. Те са загубили работните си места и са напуснали пазара на труда. Жените предприемачи са изправени пред сериозен удар във времето на икономическите политики, които не обръщат внимание на пола на работниците и създават щети.

Маккий & Стакър (2020) твърдят, че разпространението на причинителя на вируса трябва да бъде ограничено и смъртните случаи, свързани с него, трябва да бъдат намалени възможно най-бързо (Маккий & Стакър, 2020).

Икономическият растеж се срива в световен мащаб. Организацията на обединените нации (2021 г., стр. 4)

твърди, че икономическият растеж се е понижил в световен мащаб. Световният брутен продукт е спаднал с приблизително 4,3 процента през 2020 г. (през 2009 г. световното производство се е свило с 1,7 процента).

Енергийният сектор е двигател на растежа на региона и държавните приходи, и претърпя значително намаление. Цените на петрола останаха с 35 % по-ниски от средните за 2019 г. Страните от Съвета за сътрудничество на Арабските държави използваха наличното си фискално пространство с приблизителен обхват от 194 милиарда долара за борба с настоящата криза, с изключение на други страни в региона като Йордания и Ливан, които не бяха в състояние да прилагат икономически мерки за справяне със стандарта на живот и бедността (Световна икономика Ситуационни перспективи, 2021 г., стр. 111-112).

2.2. Повече вълни от болестта ще доведат до по-нататъшно влошаване на световната търговия и капиталовите пазари и ще причинят още икономическите щети в Израел. Сценарият за възстановяване (труден за прогнозиране в такава среда на голяма несигурност) и потенциалният растеж могат да бъдат умерени и краткосрочни или да нанесат щети на потенциалния темп. От гледна точка на националната сигурност, политическата нестабилност и геополитическите рискове могат да доведат до отрицателно отклонение от прогнозата. Сценарий на фискалната ситуация - очаква се съотношението дълг към БВП в Израел да нарасне значително, като се набляга на сценарий за влошаване. Може да има увеличение на структурния дефицит, което може да намали обхвата на действие и да повлияе на възприемането на нивото на риска от държавен аспект. Може да се стигне до структурни щети на пазара на труда. Очакваният растеж до голяма степен зависи от възстановяването на пазара на труда. Безработицата е

възможна като структурна промяна на пазара в средносрочен план и ще навреди на възстановяването на частното потребление (Министерство на финансите, 2020 г.).

Яхалом (2020) от Израелския институт за изследване на националната сигурност твърди, че пандемията от COVID-19 направи важни въпроси от националната сигурност публично достояние. Много важна област на националната сигурност е икономическата област, която има влияние върху социалната устойчивост, образованието, здравеопазването и т.н. Резултатите от пандемията ще окажат влияние върху ситуацията в динамиката на Близкия изток и върху глобално променената ситуация. Всъщност, ще има възможности, които представят настоящите предизвикателства. Ето защо е важно в Израел да има орган, който мисли стратегически и креативно по отношение на бъдещи дълбоки промени.

Текущата цел на изследването е създаването и демонстрирането на автентична теория, способна да обясни и оцени валиден метод за прогнозиране на склонността на една страна да създава сътрудничество на ниво местно, регионално и глобално пространство. Следователно икономиката е националният чадър за устойчивост, който включва:

А) 5 категории на местна (израелска) основа: сигурност, технологии, здравеопазване, имиграция в страната и образование (и инвестирането в дистанционна медицинска технология може да бъде и в аспекта на здравеопазването и на технологиите);

Б) регионално сътрудничество. Израел трябва да подпише регионално икономическо споразумение както в икономиката, така и в регионалното сътрудничество. С други думи, аспектите на икономиката са преплетени.

Нарича се социална/национална устойчивост, която в крайна сметка зависи от икономиката.

Яхалом (2020) от Института за изследване на националната сигурност анализира регионалното сътрудничество - подписването от Израел на регионално икономическо споразумение, както в икономическата част, така и в частта за регионално сътрудничество.

а) Сътрудничество между Израел и САЩ – за подкрепа в случаи на природни бедствия и пандемии, на базата на сътрудничество по регионални въпроси.

б) Регионално сътрудничество – напреднала формализация на регионалната икономика. COVID-19 и регионалната икономическа криза създават възможност за сътрудничество в областта на здравеопазването, туризма, енергетиката, водата, селското стопанство, индустрията, иновациите и високите технологии между Израел и други страни в региона и по мнението на изследователя се стига до глобално сътрудничество. Например, популяризирането на най-важната и критична тема, чрез относителните предимства на всяка страна, които да бъдат напълно реализирани. Това регионално сътрудничество трябва да включва Египет, Йордания, Палестина, Гърция, Кипър и да бъде отворено и за други държави. Според изследователя, сътрудничеството трябва да бъде всеобхватно с множество държави (Майшар, 2020).

И накрая, регионалното сътрудничество ще бъде разгледано в Глава 3, ще бъде създадена концептуална рамка и изследователски масив за справяне със следния изследователски въпрос: *Как биха могли интересите на държавите, регионалните и глобалните интереси да намалят ефектите от икономическите и социалните щети, дължащи се на пандемията от COVID-19?*

Заключения: Решенията свързани с кризата от COVID-19 в Израел се фокусираха върху шест основни

проблема: национална сигурност, регионално сътрудничество, икономика, технологии, здравеопазване и имиграция в Израел.

Макроструктурните политики трябва да стимулират устойчиво възстановяване, за да ограничат дългосрочните щети и да укрепят устойчивостта на икономиката. Това означава, че фокусът трябва да бъде поставен върху политиките за активиране на труда и инвестициите в човешки капитал и инфраструктура в здравеопазването, транспорта, инфраструктурата за цифровизация, за трансформация след пандемията. Може да се наложи помощта да бъде коригирана, в зависимост от развитието на пандемията. Пандемията от COVID-19 постави множество важни въпроси.

Глава 3 „НАМАЛЯВАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ЩЕТИ ОТ ПАНДЕМИЯТА COVID-19 ЧРЕЗ СЪТРУДНИЧЕСТВОТО ЗА НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ МЕЖДУ ИЗРАЕЛ И ДРУГИ СТРАНИ“

3.1 Изследователска концептуална рамка

Бяха проведени статистически тестове върху изследваната популация (15 държави), за да се тества изследвания въпрос с помощта на изследователски хипотези и модел:

1) Тестът за здравно-медицинско лечение на страните по време на коронавирус пандемията по отношение на брой пациенти, брой смъртни случаи, брой ваксинирани и други, които са релевантни по отношение на вируса.

2) Статистически тест за икономическото поведение на всяка страна по осем параметра, който позволява изследване и оценка на икономическото състояние на страните преди и по време на COVID-19.

Икономиката на Израел е тясно свързана с областта на международните отношения. Нашият модел също се занимава с надграждането на хуманитарната дейност на Израел по време на периода на COVID-19 в света и накрая, с възможностите и политическите пречки и тези за сигурността, които могат да намалят развитието на икономиката чрез развиване на международните отношения на Израел със страните, включени в изследването.

Тричет (2010) твърди, че три направления може да са пренебрегнати в съществуващата литература:

1) Да се характеризира „Homo Economicus“ като основен субект във всеки модел; за улавяне на разнородно поведение по време на кризисен период; създаване на алтернативни мотиви за икономически избор; разбиране на поведенческата икономика от психологически аспекти за обяснение на решенията, взети при кризисни обстоятелства.

2) Съществува ясна необходимост от преразглеждане и обмисляне на по-обширна характеристика на формирането на очакванията. На теорията на рационалните очаквания е необходимо много време (десетилетия) за извършване на макроикономически анализ.

3) Справянето с нелинейното поведение на финансовата система ще бъде важно, за да се отчете процикличното натрупване на ливъридж и уязвимости.

И накрая, необходимо е да се направи сравнение и с други дисциплини като физика, инженерство, психология и биология. Привличането на експерти от тези области изглежда потенциално изключително креативно и ценно.

Една добре формулирана икономическа теория може да доведе едно общество до просперитет и стабилност чрез избягване на големи кризи или, ако е

крехка и погрешна, да доведе до нестабилност и колапс (Христодулакис, 2015).

Неолибералната доктрина и капитализмът оказаха силно негативно влияние върху политиката, която подкрепя кризисния процес. Време е за нова теоретична и макроикономическа парадигма. Това означава да се промени доминиращата теоретична нова парадигма (Азра Хаджихахметович, Халебих & Колакович Пргуда, 2018)

3.1.1 Предположения и ограничения на изследването

Изследователските допускания според изследователския модел са следните:

а) COVID-19 и други мутации няма да изчезнат, а ще останат с нас. Паралелно с ваксините ще са необходими конвенционални мерки като карантина, ограничен социален контакт, затваряне на училища и т.н. на всички нива: индивид, семейство, общност, регион и нация. Устойчивостта на нашите икономически, социални и медицински системи ще бъде тествана в бъдеще (Майтал & Барзани, 2020 г.)

б) Дългосрочната пандемия води до множество смъртни случаи и инфекции сред населението и щети върху икономическата дейност в световен мащаб.

Предположенията се основават на историческата перспективна концентрация на броя на смъртните случаи във всяко събитие на пандемия по целия свят - Падхан и Прабееш (2021) твърдят, че най-ранната известна пандемия, Черната смърт през 1331 г. се счита за най-скъпата пандемия, с 75 милиона смъртни случая от 450 милиона хора в света.

3.1.2 Изследователски въпроси

За да се намалят тези икономически щети от пандемията с COVID-19 на местно, регионално и глобално

ниво, основните изследователски въпроси трябва ще бъдат следните:

- Как интересите на държавата, регионалните и глобалните интереси могат да намалят икономическите щети и последствията, причинени от COVID-19?

- Как предизвикателствата и възможностите, пред които ще се изправи Израел през следващото десетилетие, могат да допринесат за намаляване на икономическите щети в светлината на продължаването на пандемията от COVID-19, което ще доведе до увеличаване на неочакваните кризи?

3.1.3 Изследователски модел за намаляване и/или предотвратяване на икономическите щети от COVID-19

Като следствие, нашият научен принос за намаляване на икономическите щети за държавите по света на базата на регионални и глобални пространства може да бъде изразен в **Модела на Пентаграма** (фигура 1). Той може да бъде признат за най-изчерпателното и широкообхватно представяне на подходящи методи за намаляване на икономическите щети за страните по света в борбата срещу COVID-19, като заплаха за националната сигурност и националната устойчивост.

Обяснение на **модела Щ.А.Н.И.** (щети, аспекти, намаляване и икономика) във връзка с факторите за съвместимост на Големите пет - Големите пет икономически аспекта за намаляване на световните щети от кризи с COVID-19:

1) икономически; 2) регионални; 3) международни; 4) препятствия и възможности 5) хуманитарни

Цел на модела: както беше посочено, нашият модел, базиран на няколко хипотези и въз основа на методология на процеса, е предназначен да помогне за формулирането на водеща логика при оценката на

съвместимостта за подобряване на икономическата ситуация при кризи в областта на икономиката. Моделът се основава на комбиниране на количествени и качествени компоненти. Тази методология се стреми, наред с други неща, да идентифицира основните дейности на правителствата при икономически кризи. Целта е да се подобри елементът за национална сигурност при кризисни ситуации. Всичко това според ситуации на изключителна сигурност и несигурност на местно, регионално и глобално ниво при световни промени и пречки, като например, промени в сигурността, стратегически промени и др.

Тези цели са от решаващо значение за тези, които участват в развитието на икономическото пространство в националната сигурност. Моделът позволява да се локализируют критичните параметри и основните допускания, свързани с тях, и да се изследват по точен и критичен начин. Тъй като моделът представя моментна снимка, която е правилна за определен момент от време, той изисква периодично изследване на различни параметри и нов анализ, ако е необходимо. Актуализация на оценката на модела ще бъде изготвена в резултат на драматична промяна (като множество откази) при извънредни ситуации и кризисни събития.

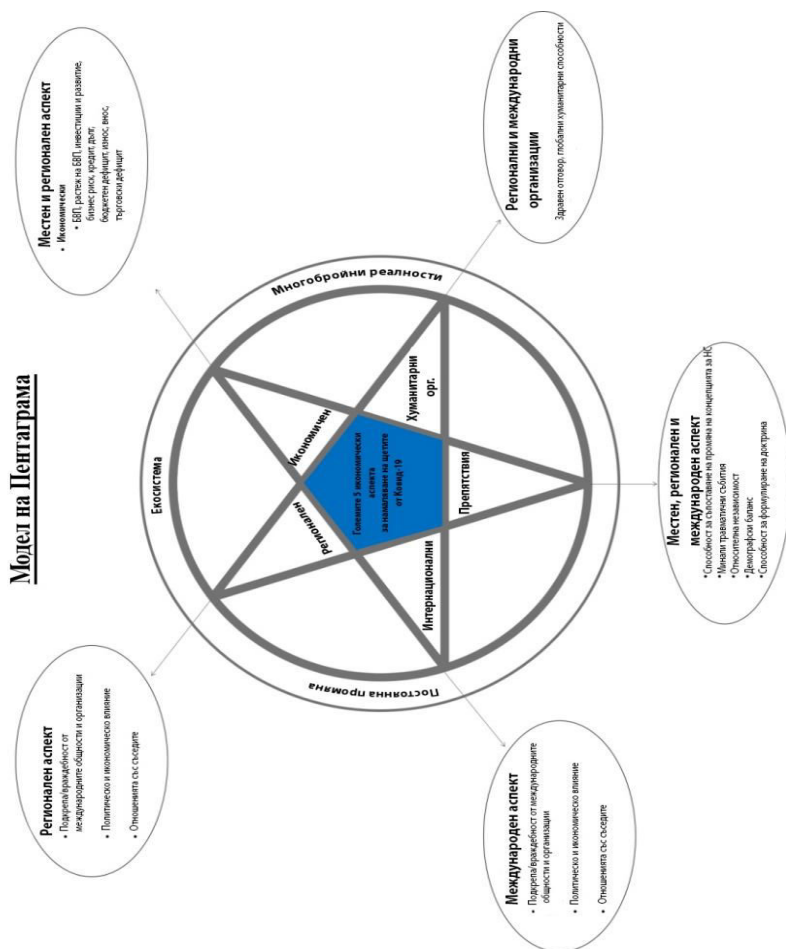
Резултати от показателите на модела: в процеса на структуриране на модела, ние създадохме широка система от показатели с измерения, които отразяват профила на корелациите и взаимното влияние между различните променливи, отразяващи икономическите ситуации и дейностите по време на кризи. Този подход ще даде възможност за формулиране на цялостна картина на процесите на мислене, с помощта на система от съгласувани показатели. Такава система от показатели дава възможност за дискурс, базиран на данни

и конкретни факти и ще позволи на вземащите решения да предоставят обратна връзка на по-ефективно ниво.

Тежест на индексите: някои от оценките са базирани на количествени мерки, а други на количествена оценка. Всички компоненти на модела предоставят обяснение на анализа и рейтинга на оценките и оценяване, било то от проучвания или анкети, от една страна, или оценки на изследователя, от друга страна.

Моделът е новаторски, тъй като може да създаде ясна и проста картина на възприемането и практиката на потенциална променяща се ситуация, на реакцията на държавите, правителствата и световните организации за помощ.

Фигура 1. Модел на Пентаграма

Компонент на макро ниво – справянето с новата световна ситуация с COVID-19 включва иновативна комбинация от зависимата променлива (правителствени икономически решения), за да се решат проблемите, създадени от COVID-19, при рискове и условия на несигурност.

Вземането на решение, което е зависима променлива, е резултат от независимата променлива от икономическо-социални компоненти, с потенциал за агресивни щети, създадени от несигурност, като безработица, държавен дълг, държавни разходи, държавни доходи, внос, износ, икономическа конкуренция, ситуация на фискална стабилност, световно предлагане на стоки, волатилност на финансовите пазари, глобален растеж. Решението за действие при икономически кризи като пандемията от COVID-19 се взема от правителства и политически лица. Това е зависимата променлива при рисковете и условията на несигурност.

Узонван (2016) твърди, че всяко решение е резултат от верига от реакции, които не винаги могат да се очакват. Рационалният модел за вземане на решения използва факти и информация.

Канеман и Тверски (1973; 1974; 1979; 1981; 1986) са показали, че човешкият избор не е непременно рационален. Хората са склонни да дават грешна тежест на различни фактори при вземането на решения при несигурност, в сравнение с решенията при сигурност.

Компонент на микро ниво – справяне с феномена на COVID-19, за да се справим с хаотичната реалност на новата икономическа и социална ситуация в света. Той също така включва допълващи действия от страна на държавата и световните организации като организации за социално-икономически отговор.

3.1.4 Изследователски хипотези

Хипотезите за основните национални икономически фактори са с цел подобряване на устойчивостта на националната сигурност на страните в средносрочен и дългосрочен план (2022-2030 г.).

Хипотеза 1 - Пандемичната здравна позиция на израелското население по време на ситуацията с COVID-

19, в сравнение с избраните държави от Балканите, Близкия изток, Северна Африка и Азия, изглежда е на високо ниво и с големи потенциални възможности за икономически растеж.

Хипотеза 2 – Пандемичната здравна позиция на израелското население по време на ситуацията с COVID-19, в сравнение с избраните държави от Балканите, Близкия изток, Северна Африка и Азия, изглежда е на високо ниво и с големи потенциални възможности за икономически растеж, подобряване и надграждане на икономическото състояние на Израел. Националната сигурност и устойчивостта на държавите могат да бъдат подобрили чрез увеличаване на средносрочното и дългосрочното (2022-2030г.) сътрудничество.

3.2 Изследователски масив

3.2.1 Въведение

Изследователската настройка (масив) е предназначена да позволи ефективно изследване на хипотезите, извлечени от контекста на променливите на модела. Темите в този раздел включват изследователска популация и метод за събиране и обработка на данни, което включва и планиране на изследване, както и инструменти за изследване.

Според теоретичния подход, на който се основава изследователският модел, икономическите щети след кризата с COVID-19 са проблем, свързан с поведението на правителствата и организациите в съвременния хетерогенен свят като глобално село. Всяка природна или човешка опасност засяга икономическите аспекти и нивото на националната сигурност на всяка страна на местно, регионално и глобално ниво.

Проучването съчетава както количествен, така и качествен подход, като същевременно показва констатации от проучвания, както и текущи проучвания.

Резултатите от щетите, дължащи се на разпространението на COVID-19, се измерват в емпирични икономически термини, получени чрез проучвания и резултати от изследвания, и се отнасят до нивото на вредите и щетите на държавно, регионално и глобално ниво.

3.2.2 Проучване на населението

Поради необходимостта от преформулиране на икономическата доктрина на Израел (според националната сигурност) бяха избрани три основни регионални и глобални зони, за да се осветлят параметрите, които биха подпомогнали новия модел на Пентаграма, като иновативен и водещ модел в областта на укрепването на икономическата устойчивост. Затова беше избрано следното: 1) Една световна сила като Индия от Азия; 2) Балканската зона като голяма възможност за повишаване на националната сигурност на Израел; 3) Зоната на Източна и Северна Африка (държави, които са включени в разширено определение за Близкия изток в културно отношение, като Мароко).

Трите избрани зони за изследване са представени в таблица 1:

Таблица 1. Проучване на населението

Държава	Регион
Израел	<u>Израел</u> е държава в западна Азия. Намира се на югоизточното крайбрежие на Средиземно море и северния бряг на Червено море. Граничи с Ливан на север, Сирия на североизток, Йордания на изток и Египет на югозапад. Граничи и с палестинските територии на Западния бряг и ивицата Газа съответно на изток и запад.

	Регион 1
Индия	<u>Азия</u> (Южна Азия), управлява по-голямата част от Индийския субконтинент, Индия е 7-ата по големина държава в света по площ и втора в света по население.
България	Регион 2
Турция	<u>Балканите</u> Югоизточна Европа, Кипър не е част от региона, но е близо до него в културно отношение и историята (гръцко-турския конфликт)
Гърция	
Кипър	
Саудитска Арабия	Регион 3
Обединени Арабски Емирства	Държави, които са включени в разширеното определение за Близкия изток (в културно отношение): <u>Близкия изток и Северна Африка</u> Географска област, където континентите Азия, Европа и Африка се срещат. Близкият изток е зоната между Арабския полуостров и Индийския Субконтинент.
Бахрейн	
Катар	
Ливан	
Йордания	
Западен бряг и Ивицата Газа (Палестина)	
Египет	
Мароко	

Източник: AmCharts (2014)

3.2.3 Метод за събиране и обработване на данни

3.2.3.1 Изследователски дизайн

Проучването се основава на анализ, за това как различните страни се справят с уврежданията от COVID-19 върху здравето на населението, както и сравнителен анализ на 8 водещи критерия за израелската икономика в сравнение с икономиките на 14-те страни, за които беше установено, че са подходящи. Всичко е с цел подобряване на икономическото състояние на Израел като елемент от националната сигурност след щетите от пандемията с COVID-19.

3.2.3.2 Инструменти за изследване и тяхното конструиране

Инструменти за изследване: Качествени и количествени проучвания, статии, на базата на регионалните и глобалните пространства по света, на икономическата наука като основен подход, придружени от най-подходящите заключения от икономиката, политиката и социологията, медицината, географията, международните отношения и др. Ще бъдат прегледани следните източници: Израелски институт за изследване на националната сигурност – INSS, Израелски изследователски институти за политико-икономическа и социологическа медицина, източници от ЕС, източници от САЩ, изследователски институти по света, статии, проучвания, световни хуманитарни организации, анализи.

Методите на изследване, избрани от изследвателя в областта на икономическия научен анализ, са следните: логика (анализ и синтез), исторически метод, социологически метод, статистически метод, експериментален, интервю, както и сравнителен метод.

3.3 Емпирични открития

3.3.1 Икономическа зона

В резултат от представени оценки и анализ ***хипотеза № 1*** беше потвърдена. Здравословното

състояние на населението на Израел по време на пандемична ситуация от COVID-19, в сравнение с трите избрани региона (Балканите, Близкия изток и Северна Африка, Азия) е на високо ниво и с големи потенциални възможности за икономически растеж. Израелската здравна система се смята за една от най-добрите и най-ефективните в света. Много международни организации, които редовно сравняват здравните си системи с израелските, са класирали Израел на най-високо място в света. В индексите на Блумбърг, които класират здравните системи по качество и ефективност, израелската здравна система беше класирана на трето място за най-ефективни системи преди епидемията (след Хонконг и Сингапур) и на пето място по време на епидемията. Смъртността от COVID-19 сред пациентите в Израел е сред най-ниските в света.

Съществува връзка между правилното, рутинно функциониране на здравната система и нейната способност да реагира при извънредни ситуации. Здравните услуги са крайъгълен камък в социалния договор между една държава и нейните граждани. Съществува широк консенсус сред развитите страни (както и сред много развиващи се страни), че страната има централно място в осигуряването на основни здравни услуги за цялото население. Здравната система заема централно място във всяка схема за извънредни ситуации. Израел се характеризира с множество възможни извънредни ситуации с потенциал за множество жертви, някои от които са универсални, като пандемия или друго биологично събитие и т.н.

Пандемията от COVID-19 ще продължи дори след ваксинация. Последниците от пандемията ще останат с нас още дълго време. Уроците от COVID-19 имаха за цел да разширят концепцията за национална сигурност на Израел,

така че да включва стабилност и надежност на системата за обществено здраве. Правилното функциониране на обществената здравна система е от основно значение за осигуряване на живот, отколкото функционирането на която и да е друга обществена система. Потенциалът за увреждане на здравна система, която не функционира оптимално, е висок.

Препоръчва се сътрудничество между Израел и останалите, включени в изследването 14 държави, като това се смята за най-важният фактор за подобряване на икономическото състояние на всички изследователски групи в средносрочен и дългосрочен план (2022-2030 г.).

В резултат, ***хипотеза № 2 относно икономическия фактор бе потвърдена***. Установено беше, че е за предпочитане да се фокусираме върху сътрудничеството между Израел и останалите 14 страни от трите глобални пространства. Поради това се препоръчва да се даде предпочитание на сътрудничеството между Израел и другите 14 държави в областта на износа, което се оказва най-важният фактор за подобряване на икономическото състояние на всички изследователски популации в периода на COVID-19, в средносрочен и дългосрочен план (2022-2030 г.). В сравнение с избраните страни (Балканите, Близкия изток, Северна Африка, Азия) изглежда Израел е с големи потенциални възможности за растеж, подобряване и надграждане на икономическото си състояние. Както беше посочено, трябва да се наблегне на регионалните и международните отношения, което показва, че справянето с пандемията от COVID-19 може да стане чрез най-важния икономически фактор, който е износът.

3.3.2 Регионална и международна зона

Теорията за глобалното сътрудничество преди и за напред. Теорията за глобалното сътрудничество е несигурна. Финансовата област не е единствената, за която

се изисква лидерство. Необходима е координация на политиките относно фискалните стимули. Правила за намаляване на междудържавната конкуренция и нелоялната конкуренция с медицински консумативи, както и сътрудничеството в областта на сигурност на храните. Необходимо е сътрудничество за разработване на нови терапевтични средства и ваксина.

Времето за премахване на ограниченията за пътуване е друга област, в която е необходимо международно сътрудничество. Организацията Г7 има голямо влияние. Г20 допринася за постигане на известен напредък по отношение на размера на фискалните стимули, около 5 трилиона долара, което е по-скоро потвърждение на това, което страните правят на вътрешния пазар.

Необходимо е държавите да координират политиките си по-добре, отколкото в момента. Геостратегическата конкуренция между САЩ и Китай създава бариери пред сътрудничеството, но те не изглеждат непреодолими. СЗО е изправена пред проблеми с ограничен мандат, финансиране и правомощия (Бъзби, 2020 г.).

Според теориите за сътрудничество, целта е укрепване и надграждане на феномена на икономическото сътрудничество между Израел и ключови държави от 3 различни региона на изследването. През последните години Израел утвърди своя регионален статут на силен съюзник на прагматичните сунитски държави. Безизходицата в израелско-палестинския политически процес вече не е пречка за нормализирането на отношенията между тях и Израел, и доказателството е наличието на споразумения от 2020 г. между Израел и Обединените арабски емирства, Бахрейн, Судан и Мароко, свидетелстващи за желанието им за напредък в

политическия живот и сигурността. В заключение, трябва да се има предвид, че тази тенденция също ще създаде предизвикателства за Израел, ако новите му съюзници потърсят неговата подкрепа и участие в конфликти, в които участват. Израел върви в посока да се възползва от тенденцията за нормализиране на отношенията си с арабските страни и работи за разширяването на тази тенденция, като същевременно избягва военно и друго неволно участие.

Нарастващото напрежение между съюзниците на Израел в Персийския залив и Турция изисква деликатен баланс. Сред страните, с които Израел поддържа добри отношения са прагматичните сунитски държави – Египет, Йордания, Саудитска Арабия, Обединените арабски емирства, Бахрейн и Мароко. Съществуват студени мирни отношения с Египет и Йордания с цел установяване на сътрудничество в областта на водата, енергията, селското стопанство, туризма, науката и медицината, като същевременно се стабилизират отношенията със страните от Персийския залив, Судан и Мароко. Стабилизирането на израелско-палестинските отношения може да подобри отношенията между Йордания и Израел. Израел се стреми към добри отношения със Саудитска Арабия с помощта на Съединените щати. Наскоро имаше и положителна промяна в отношенията с Турция, която принадлежи към сунитския ислямистки блок (Фюър & Бейрън, 2021).

Поради необходимостта от преформулиране на икономическата доктрина на Израел в съответствие с националната сигурност (НС), ние избрахме три основни зони, за да осветлим тези параметри, които биха подпомогнали новия модел на Пентаграма, като иновативен и водещ модел в областта на укрепване на икономическата устойчивост. Следователно, основните страни бяха избрани, както следва: 1) една световна сила

като Индия от Азия; 2) Балканската арена като силна възможност за повишаване на националната сигурност на Израел; 3) Източна и Северна Африка.

Мултирегионално ниво и политика на Израел

През 2019 г. Израел имаше дипломатически отношения със 160 от 193 страни-членки на ООН (Глобс 2019).

Израел поддържа дипломатически отношения и отворени граници с две от арабските си съседки – Египет и Йордания след подписването на мирни договори съответно през 1979 г. и 1994 г.

Гузански и Линденщраус (2012) твърдят в своята публикация „Израелски стратегически цели в израелската външна политика, възраждане на концепцията за периферията“, че Израел има по-добри отношения със страни като Гърция, Кипър, България, Румъния, Сърбия, Черна гора, Македония и Хърватия, което подобрява статута на НС на Израел. Например отношенията между Израел и България от 1990 г. са стратегически по дефиниция и отразяват области като сигурност, технологии, икономическа и регионална политика и взаимна подкрепа на международни форуми. България споделя опасенията на Израел от промените, които се случват в Турция, Арабската пролет и елементите на глобалния джихад, навлезли в региона.

3.3.3 Пречки и възможности - сценарии за зоната на Средния Изток 2030

Хайщайн и екип (2021) твърдят, че дешифрирането на настоящата реалност по отношение на икономическите кризи от COVID-19 остава предизвикателство.

Има няколко устойчиви тенденции, които трябва да се вземат предвид и които биха повлияли на икономическата ситуация в Близкия изток до 2030 г., Сред тях са намаляването на еднополярността; резултатите от

този продължаващ глобален преход от еднополюсен към двуполусен (САЩ-Китай) или многополюсен (САЩ-Китай-Русия) свят ще включват - нарастващи предизвикателства пред съществуващата международна система, регионална конкуренция - сили от Близкия изток, ангажирани в интензивна конкуренция за влияние в трети страни, идеологическа нестабилност, заплахи от опасни технологии в региона, като риск от разпространение на ядрени оръжия, нарастващ демографски натиск - населението на Близкия изток се очаква да нарасне с около 20% до 581 милиона души до 2030 г. Няма индикации, че може да се очаква значително подобрене на основните социално-икономически проблеми на Близкия изток. Липсата на човешки капитал и обществено доверие в държавните институции продължават да намаляват. Опитите за вътрешно - икономически, социални и политически реформи в целия регион се подкопават от дългогодишни елитни групи и вкоренени практики, екологични проблеми - изменението на климата вероятно ще се засили и е възможно да направи някои райони в Арабския залив необитаеми до 2050 г.

Редица потенциални събития биха могли да възникнат през следващото десетилетие, включително промени в ръководството в рамките на съществуващите режими, променящи се партньорства/съперничества, вътрешни катаклизми, водещи до промяна на режима, военни намеси на глобални/регионални сили в кризи, технологично развитие, които изместват баланса на икономическа или военна мощ и природни бедствия, които нанасят големи човешки или инфраструктурни загуби.

България и Израел. Според уебсайта на Еврейската виртуална библиотека, България и Израел се приближават към по-тясно сътрудничество и стратегически диалог. Има сътрудничество в областта на националната сигурност и

готовност за извънредни ситуации, в областта на туризма, енергетиката, селското стопанство и др.

И накрая, мащабна глобална или целенасочена кибератака може да бъде пречка за икономическата активност между държавите. Правителствата зависят от информационните компютърни системи по време на епидемия от COVID-19 (Фюър, Раков, Гозански & БекрЪн, 2020).

3.3.4 Хуманитарна зона

През 2020 г. Израел се нарежда на 51-во място сред страните в света, които са доставчици на ООН, изпреварвайки страни като Ирак, Палестинската автономия, Сирия, Кения, Ливан, Пакистан, Индия и др. Израел има огромен потенциал да се издигне в международен план и да предложи най-модерните технологии, услуги, помощ и съвети за развиващите се страни в следните области: хуманитарна помощ, образование, здравеопазване, хигиена, селско стопанство, високи технологии, планиране, строителство, консултации и други (уебсайт на SID Israel, 2019).

Израел предлага на страните по света незабавен и безплатен достЪп до 100 модерни технологии за подпомагане на борбата срещу COVID-19 (уебсайт Nayadan, 2020 г.).

СЪществува сътрудничество между Израел и следните дЪржави - Индия, Египет Мароко, Западен бряг и ивицата Газа и т.н. Медицински центЪр Шеба в Израел е болница без граници и като част от това транспортира хора и медицинско оборудване в чужбина и подпомага страни в условия на извънредни ситуации, в резултат на медицински бедствия (уебсайт на Шеба).

Медицинското оборудване е от съществено значение за засегнатия от коронавирус Уругвай.

По света

СЗО е изправена пред проблеми с ограничен мандат, финансиране и правомощия. От решаващо значение е правителствата, ООН, неправителствените организации (ООН/МНПО) и частният сектор да си сътрудничат. Това означава, че въпреки факта, че има различия в мерките, които всяка държава е предприела за смекчаване на разпространението и въздействието на COVID-19, пандемията ще причини щети върху заетостта, бизнеса и основните човешки нужди.

Всички трябва да работят заедно, да споделят данни в реално време: ООН/МНПО и националните участници трябва да работят заедно, за да събират доказателства за трудовите и икономическите пазари, бежанците и т.н. (Alnar, 2020 г.).

3.4 Поглед към Израел през 2021 г.

Тъй като разпространението на епидемията продължава и колкото по-дълго продължава ситуацията, щетите върху икономиката ще се засилят и необходимите политически мерки ще бъдат по-мощни (Флуг, 2020).

Съгласни сме с Фишман (2021), че целта на Израел е да достигне по-висока начална точка от тази, от която е влязъл в кризата. Светът се променя, потреблението и работните навици се промениха и има много повече нужда от цифровизация.

Икономическите анекси ще функционират по хибриден модел. Въпросът за конкурентоспособността е много предизвикателен в този период. Много е важно израелският износ да се увеличи, за да нарасне съответно БВП (Фишман, 2021 г.).

Силните израелски високи технологии помогнаха на Израел да преодолее кризата с относително по-малко щети и с умерени икономически. БВП на високотехнологичния сектор нарасна през 2020 г. с 5,8%. Увеличаването на капитала на компаниите в сектора също

се увеличи значително и даде възможност за по-нататъшно разширяване на бизнес дейността (Амитай, 2021).

Два значителни сектора продължават да водят – софтуерни и компютърни услуги и услуги за научноизследователска дейност, които формират ядрото на израелската високотехнологична индустрия, които са нараснали съответно с 29% и 48%. Министерството на икономиката и промишлеността обяви откриването до края на 2021 г. на програмите за промишлена помощ – „интелигентни пари“ и международен портал за износ, в рамките на които ще разпредели милиони шекела, за да помогне на експортните компании, опериращи на световните пазари да проникнат на международните пазари (Министерство на икономиката и промишлеността, 2021 г.).

Очаква се стоките и услугите на Израел да достигнат общо най-малко 135 милиарда долара през 2021 г. и това е безпрецедентно увеличение от поне 18,5% в сравнение с 2020 г. (Бен-Закен, 2021).

Хуманитарната дейност е ефективен инструмент за насърчаване на износа с външни страни.

Израел има впечатляващ опит, познания и постижения в области като селско стопанство, вода, образование, здравеопазване, овластяване на жените и високи технологии, които са от значение за предизвикателствата на развитието в много страни по света. Израел оперира в около 130 държави – от Китай и Индия до малки острови в Тихия океан.

Израел като „малък играч“ е класиран (през 2017 г.) на забележителното 19-то място в Програмата за развитие на ООН в индекса на човешкото развитие и в групата с много високо човешко развитие.

ОБЩИ ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Нашите констатации могат да бъдат изразени в следните факти:

1) Беше демонстрирано, че дори едно изследване да е на тема икономическа наука, сложният му характер като част от националната сигурност изисква внимание към множество различни дисциплини. Икономическата наука се нуждае от някои изчерпателни обяснения от науката за здравето и медицината, политическите науки, психологията и социологията, както и от философията, историята, правото, управленските науки, география и комуникации. Тези теории започват да навлизат в икономиката като част от изследването на националната сигурност, идентифицирайки характеристиките, които биха могли да повлияят на икономическото поведение на държавата. Те включват: 1) Подход на рационален и иррационален избор в икономиката; 2) Концепцията за нуждите на хората и безопасността на нацията в социологията; 3) Понятието международни отношения; 4) Концепцията за философия в политологията по отношение на теорията и парадигмата на глобалното сътрудничество; 5) Хуманистично правосъдие и управление; 6) Демократична теория и икономически институции; 7) Модели на социалната икономика; 7) Големи исторически пандемии; 8) Емпирична литература за COVID-19 и здравето; 8) Икономическа съвременна фискална теория и парична теория; 9) Икономическа теория със здравен епидемиологичен модел; 10) Теории за благосъстоянието.

2) Изследователят е силно убеден, че в основата на настоящото академично изследване на феномена за намаляване на икономическите щети от пандемията от COVID-19 стои добрия анализ на интересите на държавите, регионалните и глобалните интереси.

3) Беше демонстрирано, че икономическите модели предполагат нещо, наречено „ергодичност“. Тоест,

средната стойност на всички възможни резултати от дадена ситуация ни дава информация, за това как всеки един човек може да я преживее. По-често обаче това не е така. По тази причина съществуващата от три века икономическа мисъл изисква прекрояване на разбирането на областта, като управление на риска и използване на поведенческата икономика за борба с COVID-19. Установено е, че изследването на „Икономика при пандемични кризи“ има различни обяснителни подходи в икономическата наука. Като такава, то се характеризира с разнообразие от теории, методи и нива на анализ. Липсва емпирична литература поради ограничен брой макроикономически теории, като несигурност на икономическата политика, икономически теории и реалност във финансови кризи, демократична теория и икономически институции, съвременни монетарни/фискални теории, модели на социална икономика, финансови кризи, глобално икономическо и финансово състояние.

4) Беше обяснено, че икономическото пространство е основен фактор за националната сигурност на всяка страна. Икономическата област е "обща концепция", включваща 8 най-важни фактора: растеж на реалния БВП; БВП на глава от населението; преки чуждестранни инвестиции, нетни входящи потоци (% от БВП); съотношение дълг към БВП; индекс на човешкото развитие; фискален баланс (% от БВП); коефициент на участие в работната сила; индикатори за развитие; 1) платежен баланс, 2) общи резерви по текущата сметка. Това схващане може да започне да преминава в икономически изследвания, които идентифицират характеристики, които могат да повлияят на поведението на националната икономика по време на кризи. Понятието „сигурност“ е недвусмислено по съдържание или по своя

формат - икономическата сигурност на макро равнище е сложно, динамично и зависещо от регионалните и глобалните развития понятие, следователно е движеща сила, което доказва, че държавната национална икономика трябва да включва три необходими елемента: локално, регионално и глобално пространство на държавата.

5) Доказахме, че новата теория на модела включва три необходими елемента от реалността, които играят решаваща роля, както следва: а) концепция за екосистема – икономическа система, която включва различни фактори, поддържащи взаимовръзки и взаимозависимост помежду си. Всичко е свързано с всичко и всеки фактор е свързан с всеки друг фактор. б) разбиране за промяна и постоянна промяна – реалността, в която една държава оперира и функционира, се променя постоянно. В настоящата ера на глобализация, мрежи и технологии, промените са няколко пъти по-бързи и непредвидими. Те са единствените постоянни променливи в уравнението и за да запазят икономическото ниво и да растат, лидерите на дадена държава трябва да се справят с промените и съответно да надградят реакциите. Предизвикателството е да се правят непрекъснати адаптации във връзка със световните промени. Глобалните и регионалните събития на всяка страна са представени от тези елементи на стратегическа среда: а) ескалация на напрежението между големите световни сили: Съединените щати, Русия, Китай и дори Европа, които се увеличиха през последните години; б) постоянна слабост на страните от региона; в) отслабено състояние на световните икономики; г) множественост на реалностите. Една от основните характеристики на постмодерния свят е мултиреалността. Множеството реалности се отнася до голям брой реалности, които съществуват едновременно, физически и виртуално.

6) Беше доказано, че теорията на новия модел показва, че справянето с пандемията от COVID-19 става чрез най-важния икономически фактор - износьт на една страна.

7) Беше демонстрирано, че „изследването на икономиката като част от националната сигурност“ има различен обяснителен подход в политическите науки. Като такъв, той се характеризира с разнообразие от теории, методи и нива на анализ. Тези теории варират от теорията на игрите, структурните теории, теорията за глобалното сътрудничество и теорията на изображенията. Според теориите за сътрудничество, целта е укрепване и надграждане на феномена икономическо сътрудничество между Израел и ключови регионални и глобални държави от 3 региона, включени в изследването.

8) Беше разкрито, че е за предпочитане да се съсредоточим върху сътрудничеството между Израел и други 14 страни (Балканите, Близкия изток, Северна Африка, Азия) в областта на износа, който се смята за най-важният фактор за подобряване на икономическото положение на всички изследователски популации, в средносрочен и дългосрочен план (2022-2030 г.), според екстремните ситуации на сигурност и несигурност на местно, регионално и глобално ниво.

9) Беше разкрито, че основният научен проблем, който беше решен, е възникнал от неизбежната необходимост да се осигурят научни изследвания и икономически специалисти, които да могат да се справят с теориите за елементите на оптимална икономическа устойчивост в бързо променящите се фактори по света. Надеждата е да се създаде надградена оригинална научна икономическа парадигма, която да намали рисковете за националната икономическа устойчивост на една страна в бъдеще. В резултат на това представяме една оптимална

"нова икономическа теория" по отношение на аспекта национална сигурност.

10) Беше демонстрирано, че благодарение на нашите емпирични констатации сме получили изчерпателен отговор на нашия основен изследователски въпрос, който е: "Как да се справим и как да създадем ново, изобретателно и находчиво отношение към държавните, регионални и глобални интереси на Израел и другите 14, включени в изследваните страни?". Те биха допринесли за надграждане/подобряване и укрепване на икономическото състояние, както и състоянието на регионалното сътрудничество между Израел и тези страни в средносрочен и дългосрочен план (2020-2030 г.) въз основа на бъдеща прогноза за глобални промени.

11) Беше демонстрирано, че кумулативните щети за израелската икономика след избухването на кризата с COVID-19 са умерени в сравнение с повечето развити страни. Относително доброто състояние на израелската икономика е резултат от бързия напредък на процеса на ваксиниране, което допринесе за бърз контрол на пандемията по отношение на други страни, както и поради относително умереното, слабо въздействие на кризата върху местната икономика.

12) Беше демонстрирано, че явлението COVID-19 в Израел е повлияно от въздействието на световната икономическа криза. Правителствата по света реагираха бързо чрез пакети от фискални и монетарни стимули, които бързо бяха въведени, за да спасят икономиката. Отговорите на кризата обаче доведоха до трудни избори между спасяването на животи и спасяването на поминъка. Установено е също, че за предпазни мерки и устойчивост на бъдещи кризи трябва да се осигури устойчиво развитие – насърчаване на приобщаващ и справедлив растеж, намаляване на неравенството и повишаване на

екологичната устойчивост. Световната икономика вероятно ще се приспособи към траекторията на по-нисък растеж.

13) Беше демонстрирано, че икономическият растеж се срива в световен мащаб. Световният брутен продукт е спаднал с приблизително 4,3 процента през 2020 г. (през 2009 г. световното производство се е свило с 1,7 процента). Пандемията очевидно удари най-силно развитите икономики в Европа и няколко щата на Съединените американски щати. Изчислено е, че производството в развитите икономики се е свило с 5,6 процента през 2020 г., като се очаква растежът да се възстанови до 4,0 процента през 2021 г. (развиващите се страни са се свили с 2,5 процента през 2020 г.). Макроструктурните политики трябва да стимулират устойчиво възстановяване, за да ограничат дългосрочните белези и да укрепят устойчивостта на икономиката. Това означава, че фокусът трябва да бъде поставен върху политиките за активизиране на труда и инвестициите в човешки капитал и инфраструктура като здравеопазване, транспорт, цифровизация. Може да се наложи този фокус да бъде коригиран, в зависимост от развитието на пандемията.

14) Доказано е, че Израел трябва да действа в три посоки на икономическа дейност: а) местно ниво на сътрудничество (между правителството и частния сектор, населението и т.н.); б) глобално сътрудничество – сътрудничество между Израел и САЩ – за подкрепа в случаи на природни бедствия и пандемии, на базата на сътрудничество по регионални въпроси; в) регионално сътрудничество – напредваща формализация на регионалната икономика. COVID-19 и регионалната икономическа криза създават възможност за сътрудничество между Израел и други страни в региона в

областта на здравеопазването, туризма, енергетиката, водата, селското стопанство, промишлеността, иновациите и високите технологии, а според мнението на изследователя е необходимо да се наблегне на глобалното сътрудничество. Например, промотиране на предимствата на всяка страна. Това регионално сътрудничество трябва да включва Египет, Йордания, Палестинската власт, Гърция, Кипър и да бъде отворено и за други държави. Според изследователя сътрудничеството трябва да бъде всеобхватно, с множество държави.

15) Беше демонстрирано, че в сравнение с избраните страни на регионалната и глобална сцена (Балканите, Близкия изток, Северна Африка и Азия), където има високо ниво на пропуски, Израел има големи потенциални възможности за растеж и подобряване на икономическото състояние. Установено е, че износът е най-важният фактор за подобряване на икономиката на страната в периоди на COVID-19.

16) Демонстрирахме няколко посоки, които свързват икономиката с част от аспекта на националната сигурност („големите пет“ икономически аспекта), за да намалим щетите от COVID-19. Има глобален, регионален и местен аспект, като всеки има различна тежест на актьори/съдържание: 1) регионален аспект; 2) международен/глобален) аспект; 3) икономически аспект; 4) аспектът на пречките и възможностите; 5) хуманитарен аспект. Получени са резултати от новите "големите пет икономически аспекта на модела Щ.А.Н.И.". Както посочихме, беше установено, че нивото на националната икономика на Израел е на високо ниво в сравнение с други държави.

17) Като следствие, подчертаваме нашия научен принос за намаляване на икономическите щети на включените в изследването държави, на базата на

регионални и глобални пространства, които са изразени в модела на Пентаграма Щ.А.Н.И. (щети, аспекти, намаляване, икономика). Той може да бъде признат за най-изчерпателното и широкообхватно представяне на подходящи методи за намаляване на икономическите щети за страните по света в борбата срещу COVID-19 като заплаха за икономическите аспекти на националната сигурност и националната устойчивост. Всичко това в средносрочен и дългосрочен план (2020-2030 г.) на базата на бъдещи прогнози за глобални промени.

Емпирично предложение: Израел трябва да се обвърже (политически и икономически) с ключови страни в три външни кръга:

Регион 1: Азия

Азия (Южна Азия), управлява по-голямата част от Индийския субконтинент, Индия е 7-та по големина страна в света по площ и втора в света по населението.

Регион 2: Балканите

Югоизточна Европа, като Кипър не е част от региона, колкото и да е близо до него в културно отношение или включва значителна част от историята (гръцко-турския конфликт).

Регион 3: Среден изток и северна Африка

Държави, включени в разширената дефиниция за Близкия изток (културно). Географска област, където континентите Азия, Европа и Африка се срещат; Близкия изток като област, разположена между Арабския полуостров и Индийския субконтинент.

Основният научен проблем, който беше решен се появи от неизбежната необходимост да се осигурят научни изследвания и професионалисти от сферата на икономиката, които да могат да се справят с теориите за оптимални елементи на икономическа устойчивост на бързо променящите се фактори в света. Надеждата е да се

създаде надградена оригинална, научна, икономическа парадигма за намаляване на рисковете за националната икономическа устойчивост на дадена страна в бъдеще. В резултат на това е потвърдена валидността на оптимална "Нова икономическа теория" по отношение на аспекта национална сигурност.

IV. СПРАВКА ЗА ПРИНОСНИТЕ МОМЕНТИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Теоретичните обобщения, научните и научно-приложните приноси и предложенията на настоящото изследване са систематизирани, както следва:

1) Доказано е, че намаляване на икономическите щети от пандемията от COVID-19 обвързва интересите на държавите на регионално и глобално равнище за намаляване на ефектите на държавните, икономически и социални щети поради пандемията от COVID-19.

2) Формулиран е изводът, че Израел трябва да подобри политическите и икономически отношения чрез неформален и неформален „съюз“.

3) Предлага се допълване на разбирането на икономическата област, с управлението на риска и използване на поведенческата икономика за борба с COVID-19.

4) Извежда се ролята на износа като фактор в регионалните и международни отношения за справяне с пандемията от COVID-19.

5) Доказва се връзката на икономиката с националната сигурност и прилагането на Модела на големите пет икономически аспекта Щ.А.Н.И., за да се намалят щетите от COVID-19.

6) Доказано е, че икономическото пространство е основен фактор за националната сигурност на всяка страна, и се измерва с растеж на реалния БВП; БВП на глава от населението; преки чуждестранни инвестиции, нетни входящи потоци (% от БВП); съотношение дълг към БВП; индекс на човешкото развитие; фискален баланс (% от БВП); коефициент на участие в работната сила; 1) платежен баланс, 2) общи резерви по текущата сметка.

V. СПИСЪК С ПУБЛИКАЦИИТЕ ВЪВ ВРЪЗКА С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Jacob Rub, ECONOMIC ASPECTS FOR REDUCING THE DAMAGES OF COVID-19 VIRUS (VFU) e-Journal VFU ВСУ "Черноризец Храбър" ISSN 1313-7514

2. Jacob Rub, THE PHENOMENON OF COVID 19 PANDEMIC IN ISRAEL ECONOMIC CRISIS AND ECONOMIC POLICIES (VFU) e-Journal VFU ВСУ "Черноризец Храбър" ISSN 1313-7514

3. Jacob Rub, RISK AND UNCERTAINLY CONCEPTS FOR MODERN ECONOMIC THEORY UPGRADE IN TIMES OF COVID 19 PANDEMIC DAMAGES (VFU) e-Journal VFU ВСУ "Черноризец Храбър" ISSN 1313-7514